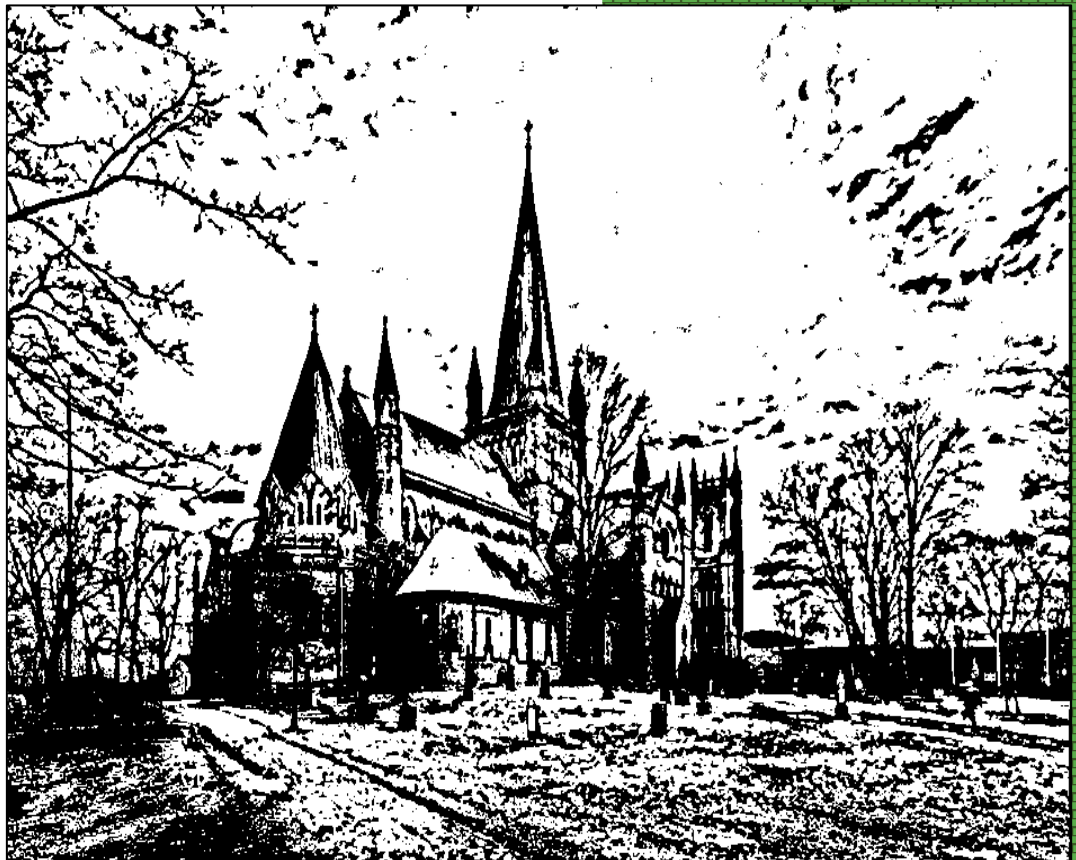

NIDAROS DOMKIRKES
RESTAURERINGSARBEIDER

ÅRSRAPPORT 2023

INNHALDSFORTEGNELSE

I STYRETS BERETNING	2
II INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL	3
VIRKSOMHETEN OG SAMFUNNSOPPDRAGET	3
Formål	3
Visjon og verdier	3
Faglig tilnærming	4
Samarbeid	4
Langtidsplan 2023-2031	4
ORGANISASJON OG LEDELSE	5
UTVALGTE HOVEDTALL	6
III ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER	7
SAMLET VURDERING AV RESULTATER, MÅLOPPNÅELSE OG RESSURSBRUK	7
OVERORDNET MÅL 1	9
NIDAROS DOMKIRKE OG ERKEBISPEGÅRDEN SKAL PLANMESSIG SIKRES, VEDLIKEHOLDSES OG RESTAURERES BASERT PÅ FORSKNING OG ETTER GJELDENDE INTERNASJONALE RESTAURERINGSPRINSIPPER	9
Prioriteringer – delmål for 2023	9
Resultat, måloppnåelse og ressursbruk for prioriterte delmål i 2023	9
OVERORDNET MÅL 2	12
NDR SKAL OPPRETTHOLDE OG VIDEREUTVIKLE SIN POSISJON SOM ET NASJONALT KOMPETANSESENTER FOR RESTAURERING AV VERNEVERDIGE BYGNINGER I STEIN	12
Prioriteringer – delmål for 2023	12
Resultat, måloppnåelse og ressursbruk for prioriterte delmål i 2023	12
OVERORDNET MÅL 3	15
PILEGRIMSARBEIDET SKAL BIDRA TIL VERDISKAPING OG POSITIV UTVIKLING LANGS ST. OLAVSVEIENE TIL TRONDHEIM. DET SKAL HA EN TYDELIG KIRKELIG FORANKRING OG SAMTIDIG VÆRE ÅPENT OG INKLUDERENDE FOR MENNESKER MED ULIK TRO, KULTUR OG TRADISJON	15
Prioriteringer – delmål for 2023	15
Resultat, måloppnåelse og ressursbruk for prioriterte delmål i 2023	15
OVERORDNET MÅL 4	18
NIDAROS DOMKIRKE OG ERKEBISPEGÅRDENS HISTORIE SKAL GJØRES TILGJENGELIG OG FORMIDLES TIL PUBLIKUM. FORMIDLINGEN SKAL SKAPE REFLEKSJON OG FORSTÅELSE, TA I BRUK MODERNE METODER OG VÆRE TILPASSET ULIKE MÅLGRUPPER.	18
Prioriteringer – delmål for 2023	18
Resultat, måloppnåelse og ressursbruk for prioriterte delmål i 2022	18
OVERORDNET MÅL 5	22
NDR SKAL VÆRE EN BÆREKRAFTIG OG UTVIKLINGSORIENTERT ORGANISASJON	22
Prioriteringer – delmål for 2023	22
Resultat, måloppnåelse og ressursbruk for prioriterte delmål i 2023	22
IV STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN	23
V VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER	27
VI ÅRSREGNSKAP	28
Ledelseskomentarar årsregnskap 2023	28
Prinsippnote til årsregnskapet	29
Oppstilling av rapporter	31

I STYRETS BERETNING

For Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider (NDR) har 2023 vært et år med bra måloppnåelse på alle felt. Innenfor sikring, vedlikehold og restaurering av Nidarosdomen og Erkebispegården har vi full måloppnåelse på flere delmål. Restaureringen av søndre tverrskip, prosjektet Sørgavlen, var i 2023 blant Bygghyttas hovedarbeidsoppgaver. Planleggingsarbeidet er så godt som ferdig. Riggen er ferdigstilt og tegningene er klare. Det siste innbefatter nummereringen av hver enkelt stein. De fleste tiltakene er nå drøftet og godkjent av Riksantikvaren.

I løpet av 2023 bidro vi med råd eller praktisk bistand på flere ulike eksterne prosjekter. Hovedportalen på Kristiansten festning var det prosjektet der det gikk med mest ressurser. Det ble også hugget en kopi av middelaldersteinen på østgavlen i Stavanger domkirke, som forestiller Magnus Lagabøter. Dette i forbindelse med markeringen av 750-årsjubileet for Landsloven av 1274 i 2024.

For å opprettholde forskerkompetansen i Bygghytta har NDR inngått et samarbeid med NTNU og Norsk forskningsråd der vår Kristin Bjørlykke nå er PhD-kandidat gjennom Forskningsrådets Offentlig sektor-PhD-program.

Pilegrimskonferansen 2023 ble gjennomført som planlagt 16.-17. mars i Nidarosdomen og Erkebispegården, med 120 betalende påmeldte, samt en rekke interne deltakere og eksterne bidragsyttere.

«Pilgrim for Peace», vandringen med den tyske juristen, imamen og menneskerettighetsaktivisten Seyran Ates ble gjennomført etter planen i perioden 24.06. – 28.07. Vi startet vandringen med et større arrangement i Deichman Bjørvika og utsendelse fra St Hallvard-ruinen i Middelalderparken. Sentrale samarbeidsparter var RPS Oslo, Olavsfest, Future Library, Deichman Bjørvika og kunstprosjektet «Pust meg fram».

Oppstarten i Oslo, og hele vandringa i seg selv fikk stor medieoppmerksomhet, både i lokalpresse, rikskanaler og internasjonale medier. På turen mellom Oslo og Trondheim arrangerte vi åpne folkemøter i samarbeid med lokale arrangører på Eidsvoll, Hamar, Lillehammer, Hundorp, Dovre og Oppdal. Ved ankomst Trondheim den 28. juli deltok Ates og hennes følge på Pilegrimsfrokosten på Lian,

Innen tilgjengeliggjøring og formidling av Nidarosdomen og Erkebispegårdens historie til publikum er det god måloppnåelse faglig sett. Sommer i Borggården ble gjennomført 14.-23.07. Årets storsatsning, Gjøglerens festmåltid var en opplevelse med teater og musikk kombinert med en trerettens lunsj i Herresalen. Tilbudet er utarbeidet i samarbeid med Inge Johnsen og lunsjen er inspirert av lensherrens overdådige måltider i Erkebispegården. De nye tilbudene våre ga god medieomtale. Festivalen var godt besøkt og hadde en økning i billettsalget i forhold til tidligere år.

NDR startet høsten 2023 en gjennomgang av navn og merkevarer for å sikre et solid fundament for vårt videre kommunikasjonsarbeid.

Langtidsplan for 2023-2031 har fokuset rettet mot Norges 1.000 års jubileum i 2030 og 1.000 års markeringen for helgenkåringen av Olav i 2031. NDR har gjennom dyktige og engasjerte medarbeidere stor grad av måloppnåelse gjennom felles innsats og et sterkt fokus på å ivareta samfunnsoppdraget på en kvalitetsmessig god måte.

Trondheim, april 2024

Marte Løvik
Styreleder

Björgvin Thorsteinsson
Direktør

II INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL

VIRKSOMHETEN OG SAMFUNNSOPPDRAGET

Formål

Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider (NDR) ble opprettet i 1869 og er et statlig forvaltningsorgan underlagt Kulturdepartementet. NDR har som oppgave å forvalte Nidaros Domkirke og Erkebispegården slik at disse bevares, utvikles og formidles som levende byggverk. Forvaltningen skal foregå i samarbeid med brukerne, de berørte kirkelige instanser og antikvariske myndigheter. NDR skal og ivareta og utvikle det statlige pilegrimsarbeidet i samarbeid med de regionale pilegrimssentre og lokalt næringsliv.

Tildelingsbrevet for 2023 har fire overordnede mål:

- Nidaros domkirke og Erkebispegården skal planmessig sikres, vedlikeholdes og restaureres basert på forskning og etter gjeldende internasjonale restaureringsprinsipper.
- Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider skal opprettholde og videreutvikle sin posisjon som et nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein.
- Pilegrimsarbeidet skal bidra til verdiskaping og positiv utvikling langs St. Olavsveiene til Trondheim. Det skal ha en tydelig kirkelig forankring og samtidig være åpent og inkluderende for mennesker med ulik tro, kultur og tradisjon.
- Nidaros domkirke og Erkebispegårdens historie skal gjøres tilgjengelig og formidles til publikum. Formidlingen skal skape refleksjon og forståelse, ta i bruk moderne metoder og være tilpasset ulike målgrupper.

Visjon og verdier

NDRs visjon er:

KULTURARV SOM BERIKER

Vi tar vare på fortiden for fremtiden

For å løse vårt samfunnsoppdrag har vi følgende verdier som rettleiding for vårt arbeid og de beslutninger vi tar:

- RAUS** **Vi er generøse og inkluderende**
- SOLID** **Vi legger kvalitet i alt vi gjør**
- AMBISIØS** **Vi tenker stort og søker det eksepsjonelle**

Kontinuerlig verdifokus i daglig virke står sentralt i det å kunne skape gode holdninger og handlinger, både faglig og mellommenneskelig. Vår visjon og våre verdier leder inn på viktige aspekter som tverrfaglighet, helhetlig tenkning og det å søke å skape synergieffekter i egen organisasjon.

Faglig tilnærming

NDR skal være oppdatert og delta i internasjonale og nasjonale diskusjoner, følge opp føringer innen konservering, restaurering og formidling av kulturhistorie, og bruke vår kunnskap aktivt for å løse vårt oppdrag. Dette med henvisning til ICOMOS Venezia charter (1964) og ICOMOS Nara-dokument om autentisitet (1994) med tilhørende utdypende tekster fra UNESCOs rådgivende organer, samt øvrige tekster og internasjonale konvensjoner som gir føringer for statens kulturminneforvaltning. UNESCO-konvensjonen av 2003 om bevaring av immateriell kulturarv har blitt et viktig redskap for NDR etter at NDRs bygghytte i 2020 ble innskrevet på UNESCOs liste over gode vernepraksiser av immateriell kulturarv.

For mange er den immaterielle kulturarven en kilde til identitet med forankring i historien. Arvens immaterielle karakter gjør den særlig sårbar, og en arv som er i ferd med å forsvinne pga globalisering, konflikter og vår hurtig skiftende livsstil. Innskrivingen på UNESCOs liste er en annerkjennelse for NDRs arbeid med å ivareta og utvikle gamle og verneverdige håndverksfag og organiseringen av arbeidsprosessene rundt restaurering av kirkebygg. Første nasjonale rapportering til UNESCO mht. status ble gjort i 2021, og vil deretter bli avkrevd hvert 6. år, et arbeid som blir koordinert gjennom Kulturdirektoratet.

Ved restaureringen av Nidaros domkirke og Erkebispegården benytter håndverkerne tradisjonelle teknikker og metoder. Videre utvikles og forskes det på hvordan teknikkene kan ha vært utført i tidligere tider og hvordan de kan utvikles til restaureringsløsninger man vil møte i framtiden. Organiseringen av restaureringsarbeidet er tverrfaglig både i håndverket og i håndverkernes samarbeid med mer tekniske og akademiske fag som historikere, arkeologer, arkitekter og ingeniører. Restaureringsarbeidet foregår i en organisasjonsmodell som fra middelalderen av er kjent i Europa som en bygghytte. I dag er det fortsatt bygghytter ved mange av de store katedralene i Europa.

Samarbeid

I samarbeid med myndighetene, kirken og andre brukere, skal NDR søke å legge forholdene til rette for en aktiv og verdig bruk av anleggene som står i forhold til deres symbolske, religiøse og historiske verdi og tålegrense.

NDR samarbeidet med 17 bygghytter i fem forskjellige land om innskriving på UNESCOs liste over gode vernepraksiser av immateriell kulturarv. Etter innskrivingen av katedralbygghyttene på UNESCOs liste over gode vernepraksiser vil samarbeidet bli utviklet videre med utveksling av erfaring og kompetanse. Ved deltagelse i faglige nettverk og internasjonale organisasjoner sørger NDR for å holde seg faglig oppdatert og å være en interessant samarbeidspartner for andre norske forsknings- og utdanningsinstitusjoner.

Langtidsplan 2023-2031

Langtidsplanen ble revidert våren 2022, gjeldende for perioden 2023-2031, og vedtatt i styret 01.06.22. Langtidsplanen angir rammer, retning og progresjon for vårt fremtidige arbeid, ut fra det samfunnsoppdrag og de fire overordnede mål som NDR er gitt. I arbeidet har fokuset vært å følge opp føringer og forventninger fra departementalt nivå, sørge for riktige prioriteringer ut fra endrede forhold og sikre et målrettet blikk frem mot Norges 1000 års jubileum i 2030 og 1000 års markeringen for helgenkåringen av Olav i 2031. Videre er nytt visjons- og verdigrunnlag for NDR tatt inn. Langtidsplanen er styrende for arbeidet med å utarbeide konkrete delmål (prosjekt/tiltak) i årsplaner og underliggende arbeidsplaner for de ulike avdelingene.

ORGANISASJON OG LEDELSE

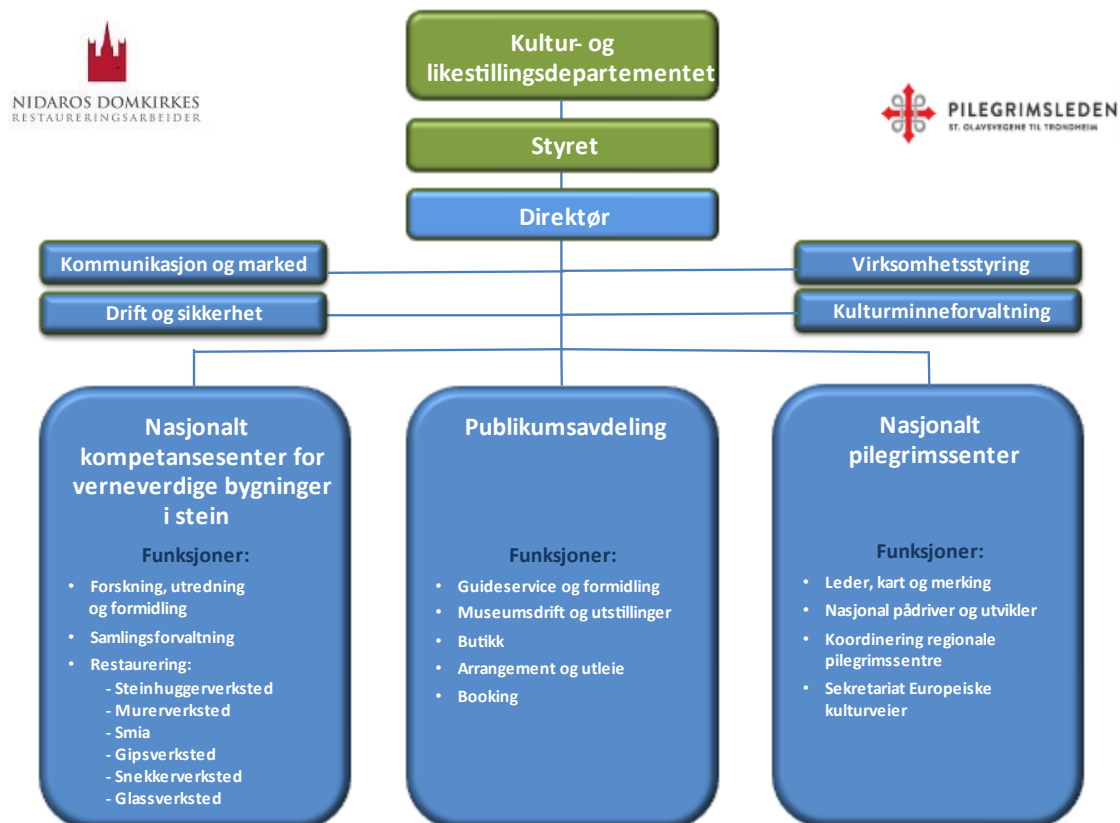
Styret oppnevnt av Kultur- og likestillingsdepartementet for 2020-2023 har følgende medlemmer:

Styreleder:	Anne Kathrine Slungård
Nestleder:	John Egil Bergem
Styremedlemmer:	Bispemøtets Preses Olav Fykse Tveit May Britt Myhr Stefka Georgieva Eriksen Morten Stige Kristin Bjørlykke (ansattes representant)
Varamedlemmer:	Nidaros Biskop Herborg Finnset (for Bispemøtets preses) Odd Inge Holmberget (for ansattes representant, 1.vara) Ingrid Forseth (for ansattes representant, 2.vara)

Direktør Bjørgvin Thorsteinsson

Direktørens ledergruppe består av:

Avdelingsdirektør Nasjonalt kompetansesenter	Rune Langås
Avdelingsdirektør Nasjonalt Pilegrimssenter	Hans Morten Løvrød
Avdelingsdirektør Publikumsavdelingen	Anne Strømmen
Kommunikasjonssjef	Marianne Vikan
Administrasjonssjef	Hilde Sveås

UTVALGTE HOVEDTALL

Økonomi og personal

Nøkkeltall 1)	2021	2022	2023
Tildeling post 01 Driftsutgifter	73 866 000	77 544 000	84 152 000
Tildeling post 21 Spesielle driftsutgifter 2)	3 400 000	9 097 000	4 520 000
Tildeling post 71 Tilskudd til RPS	7 240 000	8 385 000	8 814 000
Inntektskrav post 01 Ymse inntekter 3)	- 14 708 000	- 27 765 000	-33 130 000
Inntektskrav post 02 Leieinntekter m.m. 3)	- 4 209 000	-	-
Inntektskrav post 03/02 Inntekter ved oppdrag 2) 4)	- 3 400 000	- 9 097 000	- 4 426 000
Netto tildeling	62 189 000	58 164 000	59 930 000
Utnyttelsesgrad - %	100,9	99,2	
Sum driftskostnader (post 01+21)	78 001 000	85 958 000	93 788 039
Sum driftsinntekter	23 024 000	39 324 000	42 569 341
Sum antall årsverk 5)	58,3	60,1	58,6
Lønnsandel av driftsutgifter - %	56,8	53,2	56,3
Lønnsutgifter pr. årsverk 5)	760 000	761 000	866 000

1) Regnskapstall iht. kontantprinsippet i staten.

2) Post 21 Spesielle driftsutgifter også tilknyttet post 03/02 Inntekter ved oppdrag.

3) Inntektspostene 02 Ymse inntekter og 02 Leieinntekter m.m. ble slått sammen til post 01 i 2022.

4) Inntektspost 03 Inntekter ved oppdrag ble endret til post 02 i 2022.

5) Årsverk rapportert iht. PM-2019-13: Definisjon av utførte årsverk. Det betyr at det er gjort fratrekk for fravær som er søkt/godkjent av arbeidsgiver, herunder egen- og sykemeldinger. Det er ikke gjort fratrekk for ferie, avspasering mv. Alle ansatte er med, unntatt innleide arbeidstakere, pensjonistlønn og lærlinger. Tall er hentet fra DFØs Innsikt for HR og Lønn.

Volum

Styringsparameter	Resultat 2021	Resultat 2022	Mål 2023	Resultat 2023	Mål 2024	Endring 2022-2023	
Totale besøkstall basert på utstedte billetter - Nidaos domkirke og Erkebispegård	133 144	236 079	228 000	272 688	286 000	36 609	16 %
Omsetning eksterne oppdrag - NKS	2 222 099	1 952 040	2 500 000	3 329 222	3 000 000	1 377 182	71 %
Overnattingsdøgn på Gudbrandsdalsleden	8 298	15 498	23 468	14 149	16 271	- 1 349	-9 %

Nidarosdomens julekrybbe. Foto: Ina Stenvig

III ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER

SAMLET VURDERING AV RESULTATER, MÅLOPPNÅELSE OG RESSURSBRUK

Oppsummering av resultater og måloppnåelse med basis i tildelingsbrev 2023

Overordnede mål og delmål (prosjekt/tiltak) 2023	Resultat 2022	Resultat 2023	Kommentarer
1. Nidaros domkirke og Erkebispegården skal planmessig sikres, vedlikeholdes og restaureres basert på forskning og etter gjeldende internasjonale restaureringsprinsipper			
Restaurering søndre tverrskip	Tegningsgrunnlag og utarbeidet, stillaser bygget	Prosjektet «Særgavlen» er godt i gang	Vil være hovedarbeid de kommende årene
Takene på Nidarosdomen	Ytterligere tiltak og arbeid gjennomført område for område.	De øvre parapetene på skipet og det øverste dekket på nordre vestfronttårn ble tettet i løpet av sommeren.	Stor faglig kompleksitet
Forvaltningsplan Erkebispegård	Ferdigstilt og levert		
Ferdigstille restaureringsplan Nidarosdomen			
Videreutvikle 3D-modell med databasetilknytning	Testversjon på plass		Planlegges videre mht ferdigstilling
2. NDR skal opprettholde og videreutvikle sin posisjon som et nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein			
Utvikle oss som ettertraktet samarbeidspartner og kunnskapsleverandør for forvaltere og brukere av verneverdige steinbygninger over hele landet	Nettverksbygging, samarbeid og bidrag fagkonferanser		Balanseres opp mot arbeid på egne bygg
3. Pilegrimsarbeidet skal bidra til verdiskapning og positiv utvikling langs St. Olavsveiene til Trondheim. Det skal ha en tydelig kirkelig forankring og samtidig være åpent og inkluderende for mennesker med ulike tro, kultur og tradisjon			
Oppgradere infrastruktur Gudbrandsdalsleden	Servicebu-prosjektet forsinket. Øyer ferdig, Oppdal 2023		
Etablere samarbeid rundt utvikling av Hålogalandsleden		Søknad om godkjenning forventes til NPS høsten 24	
Arrangere «Pilegrimskonferansen 2023»		Gjennomført i henhold til planene	Gode tilbakemeldinger

Overordnede mål og delmål (prosjekt/tiltak) 2023	Resultat 2022	Resultat 2023	Kommentarer
«Pilgrim for Peace»/ «Pilgrimage for Human Rights» i samarbeid med Olavsfest		Vandringen med Seyran Ates ble gjennomført etter planen	Stor medieoppmerksomhet
Styrke strategisk samarbeid med Vadstena og Åbo		Forslaget om samarbeid mellom Nordisk Råd og det nordiske pilegrimsnettverket og kulturrutene ble enstemmig vedtatt på Nordisk Råd sitt møte i oktober	Videresendt til Nordisk ministerråd, avklaring forventes våren 2024
Utvikle samarbeid for vertskap «Advisory Forum» 2025-26		Saken er satt på vent.	
4. Nidaros domkirke og Erkebispegårdens historie skal gjøres tilgjengelig og formidles til publikum. Formidlingen skal skape refleksjon og forståelse, ta i bruk moderne metoder og være tilpasset ulike målgrupper			
Økt fokus på Nidarosdomen som kroningskirke og Riksregalienes betydning i Norges historie	Ny guidebok Riksregaliene. Omvisningstilbud i riksregaliene og digital kampanje	Nytt aktivitetskart, fokus på regaliene under kroning i Storbritannia	Jf. formidlingsplan
Implementere RISS-metodikk i formidling og markedsføring	-	Avsluttet og tatt ut	
Innkjøp og implementering av nytt bookingsystem	Iht. plan	Ny løsning vurderes og utredes for 2024	
Utvikle tilbudene i Erkebispegården i et langsiktig perspektiv	Skisseprosjekt nye utstillinger og mulighetsstudie uteområder ferdig	Mulighetsstudie spesifiseres, utredes videre i 2024	

OVERORDNET MÅL 1

Nidaros domkirke og Erkebispegården skal planmessig sikres, vedlikeholdes og restaureres basert på forskning og etter gjeldende internasjonale restaureringsprinsipper

Prioriteringer – delmål for 2023

- Restaurering søndre tverrskip
- Takene på Nidarosdomen
- Ferdigstille restaureringsplan Nidarosdomen
- Videreutvikle 3D-modell med databasetilknytning

Resultat, måloppnåelse og ressursbruk for prioriterte delmål i 2023

Restaurering søndre tverrskip

Restaureringen av søndre tverrskip var i 2023 blant Bygghyttas hovedarbeidsoppgaver. På tidligsommeren hadde vi en intern navnekonkurranse på hva prosjektet skulle hete. Ti forslag kom inn og juryen utpekte SØRGAVLEN som vinner.

I utgangspunktet var det planlagt å starte restaureringen av korets nordre side etter at arbeidene på Kongeinngangen var ferdig. Her har vi i lengre tid slitt med blant annet dårlig steinkvalitet. Klebersteinen i fra Grytdalsbruddet sør for Støren som ble benyttet på slutten av 1800 tallet, forvitrer raskt, og store deler av veggen fremstår som en brun rusten overflate der alle detaljer er borte. Men selv om skadene her er store, mener vi det er et riktig valg å flytte restaureringen til det søndre tverrskipet.

På søndre tverrskip er det benyttet stein fra Bjørnåli-bruddet ved Mosjøen. En stein som dessverre sprekker opp slik at fragmenter faller ned. Dette er en sikkerhetsrisiko som må tas på alvor. Restaureringen av sørgavlen er godt i gang, og vil være vårt hovedarbeid de kommende årene.

Steinhugger Espen Sørburø. Foto: NDR

Planleggingsarbeidet for prosjektet Sørgavlen er så godt som ferdig. Rigger er ferdigstilt og tegningene er klare. Det siste innbefatter nummereringen av hver enkelt stein. De fleste tiltakene er nå drøftet og godkjent av Riksantikvaren. Gipsmakerne tok i løpet av sommeren en rekke avstøpninger, som kan komme steinhuggerne til gode når man skal lage nye kopier av dårlig stein. Steinhuggerne har produsert nye dekksteiner på løpende bånd. Det må skiftes ut ca. 30 steiner på de horisontale båndene, der det dessverre viser seg at Bjørnålisteinene ikke holder ønsket kvalitet. For å øke produksjonen av stein, ansatte vi tre nye steinhuggere på engasjement.

Under NDR sitt årlige arrangement, Sommer i Borggården, fikk vi vist frem Sørgavlen til publikum. Vi arrangerte da ulike vandringar på stillaset, alt fra toppturer på det 12 etasjer høye stillaset til vandringar med søkelys på den kommende

restaureringen. Vi hadde også et tilbud til de som var spesielt interesserte i steinhuggermerkene, samt en omvisning der man kunne bli bedre kjent med Olavskapellet, som nå kan nås fra stillaset. Olavskapellet blir under prosjektet, benyttet som kontor og kafferom.

Fasadeinspeksjoner og sikkerhet

Også i 2023 ble det utført flere fasadeinspeksjoner, som har som hovedfokus å avsløre sikkerhetsmessige utfordringer sett opp mot nedfall av steinfragmenter. Vi ser at noen steintyper dessverre svekkes forholdsvis raskt. Vi må ta innover oss at dette vil ikke stagnere, men heller eskalere. Klimaet hjelper oss heller ikke, med hyppige værskifter, store nedbørsmengder og vintrer som passerer nullpunktet et utall av ganger. Inspeksjonene vil bli et viktig verktøy også i årene fremover, for å avdekke sikkerhetsmessige utfordring, som enten på kort sikt eller lengre sikt må utbedres.

Takene på Nidarosdomen

Arbeidet med å stoppe de omfattende lekkasjene pågikk også i 2023. De øvre parapetene på skipet ble i løpet av sommeren tettet. Før selve tekkingen ble utført ble mose fjernet og de aktuelle områdene rengjort. Værforholdene var forholdsvis gode under arbeidet, slik at vi også rakk å tette det øverste dekket på nordre vestfronttårn.

Ferdigstille restaureringsplan Nidarosdomen

I styremøte 31. mai ble status mht. fremdrift for tiltak prioritert i eksisterende restaureringsplan behandlet. Det fremlagte dokumentet «Status 2023» omfattet også en vurdering av bygningstekniske og tilstandsmessige utfordringer som vil kreve spesiell oppmerksomhet i årene fremover, samt hvilke ressurser vi har til rådighet for å møte disse.

I november arrangerte vi et fagseminar med restaureringsplanen som tema. Til stede var inviterte representanter fra relevante eksterne fagmiljø samt NDRs ansatte. I løpet av to dager ble kulturminneverdiene som skal ivaretas belyst og problemstillinger opp mot disse ble diskutert, her under også noen av Nidarosdomens tilstandsmessige utfordringer. Relevante momenter som ble trukket frem i seminaret vil bli tatt i betraktning i det videre arbeidet med plandokumentet.

Utviklingen av sikkerhetsmessige utfordringer og lekkasjer samt ivaretagelse av kirkens bygningsdeler fra middelalderen vil være retningsgivende for prioriteringer i ny restaureringsplan, som vil ha et planperspektiv frem mot 2035. Utkast til ny restaureringsplan for Nidarosdomen legges frem for NDRs styre i mai 2024.

Videreutvikle 3D-modell med databasetilknytning

Vi har arbeidet med å utvikle ulike kommandoer, visningsmoduser og funksjoner relatert til tegning, markering og navigering i selve 3D-modellen. I tillegg har vi sett på ulike løsninger for tilknytningen mellom modell og database, samt løsninger for hvordan og hvor produsert data skal lagres og hentes fra.

Foreløpig er verktøyet utviklet lokalt, men på sikt må vi ha en skylagring. Her må vi få avklart muligheter og løsninger med Kirkepartner. Vi er nå klare for å teste ut en pre-betaversjon av verktøyet med noen få utvalgte brukere. Ut fra disse erfaringene vil vi gjøre nødvendige funksjonsforbedringer og optimalisering av data før vi involverer flere brukere i en betaversjon. Vi hadde håpet å komme litt lengre med dette prosjektet i 2023, men fravær av nøkkelpersonell har gjort at vi ikke kom helt dit vi ønsket.

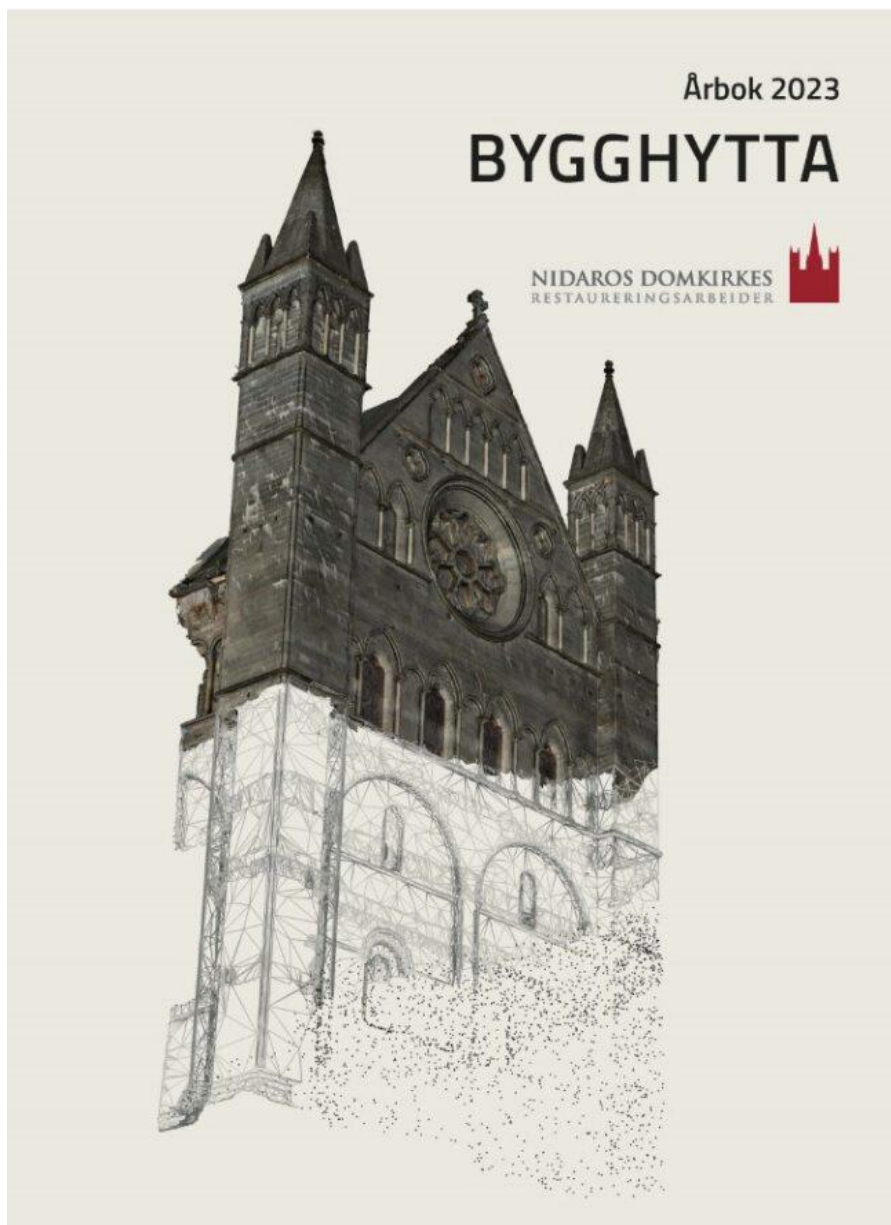
Andre FoU-prosjekter

Av andre Forskning og utredningsoppgaver er vi nå nære målet med å ferdigstille digitaliseringen av NDRs dagbøker, som går helt tilbake til 1969. Videre er det utarbeidet en disposisjon for et nytt bokverk om Nidarosdomen. Planen er at 5-bindsverket skal stå ferdig til 1000 års jubileet i 2030. Forskningsarbeidet på steinhuggermerkene var også i 2023 en sentral FoU-oppgave.

For å opprettholde forskerkompetansen i Bygghytta har NDR inngått et samarbeid med NTNU og Norsk forskningsråd der vår Kristin Bjørlykke nå er PhD-kandidat gjennom Forskningsrådets Offentlig sektor-PhD-program. Prosjekt tar for seg arkitekt Helge Thiis sitt bidrag til gjenreisingen av Nidarosdomen, dvs. de øvre delene av vestfronten, og planene for sentraltårnet. Det siste ble aldri realisert. Formålet er å få mer kunnskap om dette arbeidet og at resultatet skal komme den fremtidige restaureringen av vestfronten til gode.

Tilgang på kleberstein

Det kreves forholdsvis mye kleberstein av god kvalitet på våre kommende prosjekter. Av den grunn var det også i 2023 drift i Grunnes-bruddet i Målselv. Det er lagt ned en betydelig innsats i å få ryddet opp etter forrige driver og samtidig få ut stein av god kvalitet. Kvanmo Anleggsservice A/S jobbet i to måneder sammen med NDR for å få ut god blokk. Etter fjorårets sesong står vi igjen med 46 blokker, ca. 30 m³, som vil bli transportert til Trondheim etter behov. Skrotprosenten i bruddet er fortsatt høy, da den er i overkant av 82 %.

Bygghyttas årbok. Illustrasjon forside: NDR

OVERORDNET MÅL 2

NDR skal opprettholde og videreutvikle sin posisjon som et nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein

Prioriteringer – delmål for 2023

- Utvikle oss som ettertraktet samarbeidspartner og kunnskapsleverandør for forvaltere og brukere av verneverdige steinbygninger over hele landet

Resultat, måloppnåelse og ressursbruk for prioriterte delmål i 2023

Utvikle oss som ettertraktet samarbeidspartner og kunnskapsleverandør for forvaltere og brukere av verneverdige steinbygninger over hele landet

Lykter ved Banksalen. Foto Ina Stenvig

Det ble også hugget en kopi av middelaldersteinen på østgavlen i Stavanger domkirke, som forestiller Magnus Lagabøter. Dette i forbindelse med markeringen av 750-årsjubileet for Landsloven av 1274 i 2024, der Nasjonalbiblioteket i Oslo åpnet en ny utstilling 1. februar i år.

Nasjonalbiblioteket ble så fornøyd med kopien at den ble en av utstillingens hovedattraksjoner.

I løpet av 2023 bidro vi med råd eller praktisk bistand på flere ulike prosjekter. Her kan nevnes Nærøy gamle kirke, Selbu kirke, Kristiansten festning, Lillestrøm kirke, Skedsmo kirke og Stavanger domkirke. Hovedportalen på Kristiansten festning var det prosjektet der det gikk med mest ressurser.

Av andre eksterne oppdrag som ble utført kan nevnes restaurering av lyktene til Sparebank1SMN i Kongensgate 4 her i Trondheim. Likeså ble det produsert mange titalls meter med kirkegårdsgjerde til domkirkegården, på oppdrag fra Kirkelig fellesråd.

Steinhugger Johannes Klem med kopi av Magnus Lagabøte. Foto: NDR

Blyglassarbeider Elisabeth Voss Sinnerud.
Foto: Ina Stenvig

I løpet av høsten hadde Bygghytta et restaureringsoppdrag for Hesby kirke, der de har tre vinduer med flotte glassmalerier av kunstneren Frøydís Haavardsholm. Opprustedes jernrammer og deformerte glassmalerier gjorde at glassmaleriene ble sendt til Bygghytta, der vi har nødvendig tverrfaglig kompetanse for slike arbeider. Av de ni glassmalerifeltene ble bestemt at to skulle restaureres og de øvrige settes inn igjen som de er. Innsetting i Hesby kirke vil skje i løpet av 2024, når det passer inn med de øvrige arbeidene i kirka.

En masterstudent i Program for kulturminneforvaltning hadde i slutten av året praksisplass ved UtForsk. Det har videre vært både innlandske og utenlandske steinhuggere for å jobbe sammen hos oss, blant disse en steinhugger fra Köln som står sammen med oss på UNESCO liste over gode vernepraksiser. Det har også vært flere hospitanter i de ulike verkstedene.

De aller fleste faggruppene i Bygghytta har vært «ut av huset» for å både dele av sin kunnskap og for å innhente ny. Dette er viktig for å knytte kontakter og for å få nye ideer og inspirasjon til vårt videre arbeid. Steinhuggerne har vært på ulike steinhuggerfestivaler, både i Salzburg i Østerrike, Halifax i England og på Grorud i Oslo. Vi har dessuten bidratt opp mot internasjonale prosjekt i Rosnov i Romania.

Murerne har vært både på den Nordiske samlinga for bygningskalk, som i år var arrangert i Finland og på Building Limes Forum i England, der vi også var foredragsholdere. Gipsmakerne har arrangert årsmøte i Norsk gipsmakerforum, og i tillegg har en av dem fått kompetansepåfyll etter noen dagers utplassering hos Oslo bronsestøperi.

Da smedene reiste til England på etterjulsvinteren fikk de eksklusiv tilgang til Windsor Castle og Westminster Abbey for å studere smijernet der. Glassverkstedet var på studietur til Glashütte Lamberts og Studio Peters i Tyskland.

Videre har flere av de som jobber primært med forskning og utredning vært deltakere og bidragsgivere til en rekke ulike konferanser. Man har også vært på studiereise til katedraler i de nordlige deler av Frankrike, blant annet Amiens og Reims, for å se Nidarosdomen i et arkitekturhistorisk perspektiv og å hente inspirasjon til egne kommende utstillinger. Representanter fra NDR deltok også i 2023 på den årlige samlingen i den europeiske katedralforeningen – Dombaumeistertagung – som ble arrangert i Strasbourg.

I løpet av høsten ble det gjennomført en omfattende internopplæring for våre nyeste ansatte. Dette innenfor fagbolkene vi kaller Felles kunnskap, som blant annet rommer kulturminnevern og arkitekturhistorie.

Også i 2023 ble årboka Bygghytta utgitt, som den 4. i rekken. Her finner man 26 rikt illustrerte artikler som forteller om prosjekter som har pågått i året som gikk, og alle er skrevet av de som utførte arbeidet. Dette gir et spennende innblikk i de oppgaver og utfordringer det daglige arbeidet med å ta vare på og restaurere Nidarosdomen og Erkebispegården fører med seg, og de viser hvilke eksterne oppdrag og prosjekter vi i

Byggghytta utfører og deltar i. Årboka gir en fin mulighet til å dokumentere våre arbeider samtidig som vi får vist frem noen av våre prosjekter til våre samarbeidspartnere.

Resultatindikatorer

Styringsparameter	Resultat 2021	Resultat 2022	Mål 2023	Resultat 2023
Omsetning eksterne oppdrag – NKS	2 222 099	1 952 040	2 500 000	3 329 222
Ant. oppdrag (> kr. 5 000) ¹⁾	29	27	-	29
Oppdrag pr verksted:				
- Steinhuggerverksted	6	6	-	3
- Murerverksted	3	2	-	4
- Smia	4	5	-	4
- Gipsverksted	5	6	-	8
- Snekkerverksted	2	1	-	1
- Glassverksted	7	3	-	5
- Utforsk	2	4	-	2

1) En rekke verksted har også flere småoppdrag under kr. 5.000.

Murer Terje Gimnes på stillaset på Sørgavlen. Foto: Ina Stenvig

OVERORDNET MÅL 3

Pilegrimsarbeidet skal bidra til verdiskaping og positiv utvikling langs St. Olavsveiene til Trondheim. det skal ha en tydelig kirkelig forankring og samtidig være åpent og inkluderende for mennesker med ulike tro, kultur og tradisjon

Prioriteringer – delmål for 2023

- Oppgradere infrastruktur Gudbrandsdalsleden
- Etablere samarbeid rundt utvikling av Hålogalandsleden
- Arrangere «Pilegrimskonferansen 2023»
- «Pilgrim for Peace» i samarbeid med Olavsfest
- Styrke strategisk samarbeid med Vadstena og Åbo
- Utvikle samarbeid for vertskap «Advisory Forum» 2025-26

Resultat, måloppnåelse og ressursbruk for prioriterte delmål i 2023

Oppgradere infrastruktur Gudbrandsdalsleden

Arbeidet med fase 2 for bygging av «Pilegrimsbuer» finansiert av Sparebankstiftelsen DNB fortsetter, og vi har i samarbeid med Bygghytta testet ut et ferdig byggesett for takkonstruksjonen. Denne prefabrikkerte løsningen ble satt opp på et rammeverk i Bispegata. Kvaliteten på leveransen, presisjonen på de ulike elementene, og prisen fra leverandør tilsier at denne løsningen vil kunne bidra til lavere kostnad, bedre kvalitet på sluttproduktet og betydelig kortere byggeperiode på de framtidige buene. Vi har kjøpt de tekniske tegningene fra leverandøren, og sendt ut tilbudsforespørsel til tre ulike leverandører på innkjøp av inntil 10 komplett byggesett for konstruksjonen, med bunn- og toppsvill, og stolper til bæring.

Videre har vi engasjert ekstern byggeleder til arbeidet med å sette opp ei Pilegrimsbu ved Frøseth i Bymarka Trondheim. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom Trondheim kommune, Nidaros Pilegrimsgård og NDR. Forventet byggestart er mai 2024.

Etablere samarbeid rundt utvikling av Hålogalandsleden

Prosjektledelsen for Hålogalandsleia innser at forankringsarbeidet opp mot kommuner og fylkeskommuner tar lengre tid enn først forutsatt. Etter den reviderte framdriftsplanen vil søknad om godkjenning sendes til NDR høsten 2024, med offisiell åpning av Hålogalandsleia 2025.

Arrangere «Pilegrimskonferansen 2023»

Konferansen ble gjennomført som planlagt 16.-17. mars i Nidarosdomen og Erkebisppegården, med 120 betalende påmeldte, samt en rekke interne deltakere og eksterne bidragsytere. Tema for årets konferanse var «Børs og Katedral», med åpningstaler fra Preses Olav Fykse Tveit og direktør i Visit Norway Aase Marthe Horrigmo.

Vi hadde god deltakelse fra hele bredden av samarbeidsparter, og har fått mange gode tilbakemeldinger på anonym «quest-back», både på innhold, faglig utbytte og det arrangementstekniske under konferansen.

«Pilgrim for Peace» i samarbeid med Olavsfest

Vandringen med den tyske juristen, imamen og menneskerettighetsaktivisten Seyran Ates ble gjennomført etter planen i perioden 24.06. – 28.07. Under vegs i planleggingen endret vi prosjektnavnet til «Pilgrimage for Human Rights». Vi startet vandringen med et større arrangement i Deichman Bjørvika og utsendelse fra St Hallvard-ruinen i Middelalderparken. Sentrale samarbeidsparter var RPS Oslo, Olavsfest, Future Library, Deichman Bjørvika og

kunstprosjektet «Pust meg fram». Oppstarten i Oslo, og hele vandringa i seg selv fikk stor medieoppmerksomhet, både i lokalpresse, rikskanaler og internasjonale medier. På turen mellom Oslo og Trondheim arrangerte vi åpne folkemøter i samarbeid med lokale arrangører på Eidsvoll, Hamar, Lillehammer, Hundorp, Dovre og Oppdal.

Direktør Bjørgvin Thorsteinsson vandrer med Seyran Ates. Foto: NDR

Ved ankomst Trondheim den 28. juli deltok Ates og hennes følge på Pilegrimsfrokosten på Lian, hvor vi i år hadde rekord-oppslutning med utdeling av alle de 1030 matpakkene/Pilegrimsskreppene som Nidaros Pilegrimsgård leverte. Etter vandringen inn til åpningen av Olavsfest hadde vi det siste offisielle arrangementet med Ates, hvor dokumentarfilmen om hennes liv ble vist som Olavskino på Prinsen Kinosenter, etterfulgt av en samtale mellom Seyran Ates og Elisabeth Thorsen.

Styrke strategisk samarbeid med Vadstena og Åbo

Forslaget om samarbeid mellom Nordisk Råd og det nordiske pilegrimsnettverket og kulturrutene ble enstemmig vedtatt på Nordisk Råd sitt møte i Oslo i oktober. Saken ble sendt videre til Nordisk Ministerråd, og en avklaring i denne saken kan forventes i løpet av våren 2024.

Utvikle samarbeid for vertskap «Advisory Forum» 2025-26

I 2018 og 2019 gjorde vi sonderinger opp mot Kulturdepartementet, Instituttet for Europeiske Kulturruter i Luxembourg (EICR) og Trondheim kommune rundt muligheten for at Norge og Trondheim kan være vertskap for den årlige Europaråd-konferansen «Advisory Forum for Cultural Routes». EICR er positive til dette, og Trondheim kommune har hatt direkte kontakt med instituttet vedr. dette temaet. Under to år med pandemi har denne årlige konferansen blitt gjennomført digitalt, men i 2022 var vi tilbake med fysiske konferanser. Advisory Forum samler alle medlemsland i «Den Utvidede delavtalen om

Kulturruter» under Europarådet. I tillegg møter alle Europeiske kulturruter (p.t. 48 ruter) med sin ledelse, samt representanter fra UNESCO og andre internasjonale aktører knyttet til kulturarv, reiseliv og internasjonalt samarbeid. En konferanse av dette formatet i Trondheim vil plassere Nidarosdomen, byen og hele regionen på Europa-kartet, både historisk og aktuelt i dag. En evt. vertskapsrolle for denne konferansen vil være en viktig oppkjøring mot nasjonsjubileet i 2030. En bredere deltakelse fra NDR, kommunen og fylket på 2023-konferansen i Polen er et viktig steg i retning av å få på plass dette arrangementet innen 4-7 år

Det har i løpet av våren 2023 oppstått usikkerhet og uklarheter knyttet til det videre samarbeidet om de Europeiske Kulturrutene. Bakgrunnen for dette er et utspill fra Europarådets «Statutory Committee» om å innføre en medlemsavgift for alle kulturruter. Dette er et prinsippsspørsmål som har skapt høy temperatur og stort engasjement både internt i de ulike rutene, og blant mange av medlemslandene i den utvidede delavtalen om kulturrutesamarbeid (EPA).

På bakgrunn av denne situasjonen avventer vi inntil videre.

Resultatindikatorer

Styringsparameter	Resultat 2021	Resultat 2022	Mål 2023	Resultat 2023
Overnattingsdøgn på: - Gudbrandsdalsleden - St. Olavsleden	8 298 620	15 498 2 333	23 468 2 975	14149 1910
Utstedte Olavs brev 1) Nidaros Pilegrimsgård	760	1 264	1 450	1483
Registrerte langvandrere ut fra Oslo	324	850	998	897
Registrerte passeringer på pilegrimsleden: - Solsjøbygda, Orkdal - Kastberga i Bymarka, Trondheim	593 2 507	Teller dårlig 3 140	1 436 3 614	For tiden tekniske problem med tellere på leden
Antall brukere på www.pilegrimsleden.no	151 616	132 296	195 888	212 408

1) Olavs brevet gis til de pilegrimer som har gått minst de siste 100 kilometerne inn til Nidarosdomen, og som møter opp på pilegrimsmottaket i Nidaros Pilegrimsgård.

Forvaltning av tilskuddsmidler

NDR fikk i 2023 tildelt 8,814 mill. som tilskuddsmidler til fordeling blant de regionale pilegrimssentrene (RPS) på de godkjente pilegrimsledene.

Midlene er fordelt med 1,015 mill. til hhv RPS Dovrefjell, RPS Dale-Gudbrand, 0,995 mill. til RPS Granavollen og RPS Hamar. Videre er det tildelt 0,960 mill. til RPS Oslo, 0,410 mill. til RPS Stiklestad og RPS Sarpsborg, 1,035 mill. til RPS Trondheim og 0,490 mill. til hvert av sentrene på Kystpilegrimsleia; RPS Avaldsnes, RPS Bergen, RPS Selje og RPS Smøla. Midlene er tildelt gjennom individuelle tildelingsbrev og det er mottatt rapporter om forvaltningen av disse midlene. Det gjennomføres årlige dialogmøter med hvert RPS.

I tildelingsbrevene til RPS'ene presiseres vilkår, krav til rapportering og ev kontrolltiltak ved utbetalingen av tilskudd, basert på Kulturdepartementets retningslinjer for tilskuddsmottakere. NDR har og interne retningslinjer for disponering av tilskuddsmidler. NDR har inngått rammeavtaler med alle regionale senter som inngår i nettverket av den statlig finansierte pilegrimssatsingen. Disse avtalene beskriver geografisk ansvarsområde til det respektive senteret, samt oppgave- og rolleavklaring mellom NDR og RPS.

OVERORDNET MÅL 4

Nidaros domkirke og Erkebispegårdens historie skal gjøres tilgjengelig og formidles til publikum. Formidlingen skal skape refleksjon og forståelse, ta i bruk moderne metoder og være tilpasset ulike målgrupper.

Prioriteringer – delmål for 2023

- Økt fokus på Nidarosdomen som kroningskirke og Riksregalienes betydning i Norges historie
- Utrede løsninger for digital formidling
- Forarbeid nytt bookingsystem
- Utvikle tilbudene i Erkebispegården i et langsiktig perspektiv

Resultat, måloppnåelse og ressursbruk for prioriterte delmål i 2022

Økt fokus på Nidarosdomen som kroningskirke og Riksregalienes betydning i Norges historie

Riksregalieutstillingen er gjort mer tilgjengelig for barn ved at NDRs verksted har laget tretrapper slik at barna kan se kronene i riktig høyde. Det er også utarbeidet et aktivitetskart for barn med oppgaver knyttet til utstillingen. Vi tilbyr fortsatt eventyrstund og kroneverksted til barnehager.

Under kroningen av ny konge i Storbritannia i mai, holdt vi Riksregaliene åpen med gratis inngang hele helgen. Det førte til rekordbesøk i utstillingen. I overkant av 1000 besøkende benyttet seg av muligheten til å ta de norske regaliene i nærmere øyesyn og fikk større kjennskap til de norske kronene og regalienes betydning.

Implementere RISS-metodikk i formidling og markedsføring

Avdelingen har hatt noen møter i starten av året i samarbeid med kommunikasjon og marked som utgangspunkt før arbeid med utarbeidelse av manus for omvisning i Nidarosdomen.

Avdelingen avsluttet dette arbeidet, da vi kom fram til at dette ikke er et optimalt verktøy for publikumsavdelingen.

Innkjøp og implementering nytt bookingsystem

Det er gjennom 2023 arbeidet med å finne nye løsninger på bookingsystem. I samarbeid med leverandør av kasse- og billettsalgssystem så er det utarbeidet en kravspek for utvikling av en løsning knyttet til de systemene vi allerede har i bruk. Kravspek blir spisset og forelagt utviklere for avklaringer i starten av 2024.

Utvikle tilbudene i Erkebispegården i et langsiktig perspektiv

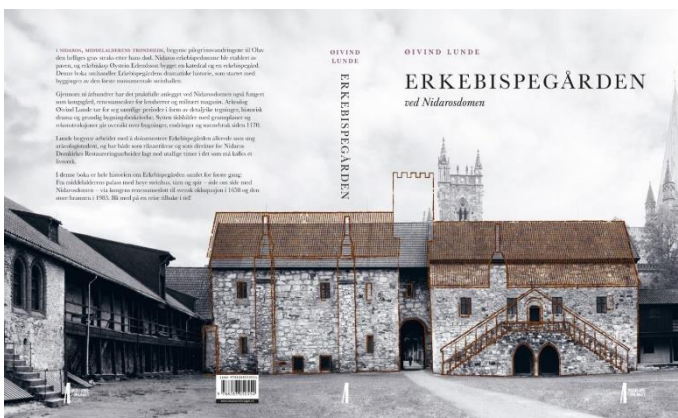
Sommer i Borggården ble gjennomført 14.- 23.07. Vi valgte å arrangere festivalen i en kortere tidsperiode og med et mer spisset konsept med mer fokus på familier og mindre fokus på segmentet livsnytere. I år hadde vi flere nye spennende tilbud som Mini-pilegrimen, Gjøglerens festmåltid og 4 ulike vandringer med fagfolk fra Bygghytta på det store stillaset på sørgavlen.

Årets storsatsning, Gjøglerens festmåltid var en opplevelse med teater og musikk kombinert med en trerettens lunsj i Herresalen. Tilbudet er utarbeidet i samarbeid med Inge Johnsen og lunsjen er inspirert av lensherrens overdådige måltider i Erkebispegården. De nye tilbudene våre ga god medieomtale. Festivalen var godt besøkt og hadde en økning i billettsalget i forhold til tidligere år.

Gjøglerens festmåltid, nytt familietilbud under Sommer i Borggården. Foto: NDR

Sommerens kunstutstilling i Lavetthuset var Cobra 75 år. Utstillingen var en hyllest til kunstnergruppen Cobra som ble dannet i Paris for 75 år siden og besto av 70 verk. En stor del av disse er verk av den danske kunstneren Asgeir Jorn. Utstillingen ble åpnet av Danmarks ambassadør i Norge 2.juni. Utstillingen var et samarbeid mellom NDR og Riis-gruppen. Utstillingen har vært godt besøkt, og har også fått medieomtale både lokalt og flott anmeldelse i Klassekampen.

I oktober lanserte Øivind Lunde sin praktbok om Erkebispegården med bokbad i Øysteinsalen og omvisninger i anlegget både for inviterte gjester og andre interesserte påfølgende helg.

Boken har fått svært god anmeldelse og omvisningene var utsolgt.

Illustrasjon cover:
Museumsforlaget

På Halloween ble nordfløya i Erkebispegården forvandlet til et spøkelseshus. Modige besøkende i alle aldre fikk utforske mørke kroker og krokar for å løse oppgaver og hjelpe lensherren som hadde flyktet. NRK kom på besøk og sendte innslag både på lokal TV og i Dagsrevyen, så vi regner med enda større oppslutning neste år.

Også i år ble de minste invitert til teaterforestilling i Erkebispegården. «En drøm om jul» er en forestilling utviklet av Teater Basun og vist for barnehager i tillegg til to åpne forestillinger en søndag i desember.

Juleforestilling for barnehager, «En drøm om jul». Foto: Ina Stenvig

Andre forhold

NDR har tidligere samarbeidet med Klipp og Lim om produksjon av utstillinger. I 2012 resulterte det i utstillingen «Domkirkearkitektene» og i 2016 i utstillingen «Vestfrontens hemmeligheter». Høsten 2023 ble det bestilt utvikling av flere nye formidlingskonsepter med bakgrunn i disse to tidligere utstillingene. Dette vil i 2024 vise seg i form av digital formidling av Vestfronten, en fotoutstilling med historiske fotografier og en animasjonsfilm knyttet til restaureringshistorien, og nye oppgavehefter for barn.

“Oppdag vestfronten” blir en digital videreføring av materialet som er særlig beregnet på mobile flater. Nettpresentasjonen viser nærbilder av statuene og forteller litt om hver enkelt. Hvem er de som står der og hva er deres historier? Formidlingen ligger på et eget nettsted og de har utviklet siden på en egen installasjon med egen domene-adresse. I første rekke skal publikum aksessere dette ved hjelp av QR-koder. Løsningen vil lanseres våren 2024.

Det er i tillegg håndkolorert fotografier fra det historiske arkivet knyttet til restaureringshistorien. Sammen med en ny animasjonsfilm basert på utstillingen «Domkirkearkitektene» vil det åpnes en utstilling i Lavetthuset i 2024.

Resultatindikatorer

Styringsparameter	Resultat 2021	Resultat 2022	Mål 2023	Resultat 2023	Mål 2024	Endr. %/stk. 2022 – 23
Besøkstall basert på utstedte billetter Nidaros domkirke	96 244	183 976	180 000	212 530	220 000	+15,52/ +28 554
Besøkstall basert på utstedte billetter Erkebispegård	20 309	25 056*	25 000	31 230	35 000	+24,64/ +6 174
Utstedte billetter spesialtilbud	12 509	15 368	17 000	14 143	16 000	-7,97/ -1 225
Gjester arrangement	4 082	10 679	6 000	14 785	15 000	+38,45/ +4 106
Totale besøkstall basert på utstedte billetter – Nidaros domkirke og Erkebispegård	133 144	235 079*	228 000	272 688	286 000	+16,00/ +37 609
Omsetning butikk	3 013 244	5 042 576	4 200 000	5 398 334	5 500 000	+7,06/ +335 758
Antall saker om NDR i media	-	137	120	159	130	16,06/ +22

*) Ved en feil ble for lavt besøkstall innrapportert for utstedte billetter Erkebispegården i 2022. Totalt 4507 for lite. I årets rapport er disse lagt til resultatet for 2022 for å ha korrekt sammenligningsgrunnlag mot 2023.

Basert på totalt registrerte besøkende til Nidaros domkirke i 2023 – 405.447 inkl. besøkende til konserter og kirkelige handlinger som ikke løser billett hos NDR - og øvrige besøkstall basert på utstedte billetter til har 451.462 vært innom våre anlegg i året som gikk. I 2022 var besøket i Nidarosdomen 364.890 og i anleggene under ett 400.625. Besøkstallet påvirkes og av kirkens tilbud.

OVERORDNET MÅL 5

NDR skal være en bærekraftig og utviklingsorientert organisasjon

Prioriteringer – delmål for 2023

- Implementere ny visjons- og verdiplattform
- Medarbeiderundersøkelse
- Øke digital kompetanse og følge opp digital utvikling
- Følge opp forbedringspunkter kriseøvelse

Resultat, måloppnåelse og ressursbruk for prioriterte delmål i 2023

Implementere ny visjons- og verdiplattform

Et ferdigstilt felles visjons- og verdigrunnlag ble presentert for styret i møte 01.06.22. Etter dette har visjons- og verdigrunnlaget blitt fulgt opp videre både i ledelsen, avdelingene og organisasjonen under ett, gjennom en prosess hvor man beskriver nærmere hva de valgte verdiene betyr og innebærer for NDRs som helhet og for den enkelte avdeling. Dette arbeidet er tatt med videre inn 2023 bl.a. som eget tema på NDRs felles IA/HMS-dag i april, gjennom leder- og fellesmøter gjennom året og i de enkelte medarbeidersamtaler.

Navn og merkevarer

NDR har utfordringer knyttet til navn på virksomhet og avdelinger og et utydelig merkevarhierarki, som gjør det vanskelig å kommunisere konsekvent og synliggjøre alle de ulike oppdragene NDR har. Merkevarene har både behov for et solid system som skaper en tydeligere helhet, samtidig som det er spesifikke behov knyttet til enkelte merkevarer. Det nye merkevarhierarkiet og navnesystemet skal gjøre det enklere for NDR og deres merkevarer å fremstå konsekvente og tydelige i digitale kanaler, og en viktig del av prosjektet vil være å se på hvordan et nytt system vil påvirke NDRs nettsider og profiler i sosiale medier, inkludert interne kommunikasjonsplattformer.

Medarbeiderundersøkelse

Medarbeiderundersøkelser gjennomføres jevnlig i regi av vår bedriftshelsetjeneste, og ble gjennomført i mai 2023. Denne presenteres og gjennomgås høsten 2023, og arbeidet vil resultere i avdelingsvise handlingsplaner for videre oppfølging i 2024.

Øke digital kompetanse og følge opp digital utvikling

I 2023 viderefører og slutfører vi arbeidet med flere større digitale utviklingsprosjekter som startet opp i 2022, knyttet til IT-plattform og mye skybaserte administrasjons- og eiendomsforvaltningssystemer. I tillegg kommer det pågående digitale utviklingsarbeidet som skjer innenfor restaurering og formidling jf. overordnet mål 1 og 4. I arbeidet vektlegges risiko- og sårbarhetsvurdering av systemer og vurderinger knyttet til kost/nytte. Det er også igangsatt et arbeid med å videreutvikle NDRs regnskapsrutiner. Hensikten har vært å redusere andelen manuelle rutiner og dermed oppnå bedre internkontroll.

IV STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN

Vurdering av styring og kontroll

Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider (NDR) har god styring og kontroll og benytter mål- og resultatstyring som grunnleggende styringsprinsipper. Langtidsplan for perioden 2023-2031 er utarbeidet med sikte på å skape en gjennomgående målstruktur og sammenheng, herunder skape en felles begrepsforståelse og sikre ivaretagelse av helhetsperspektivet gjennom tverrfaglig arbeid. Planen gir en god plattform for utforming av årsplaner og årsrapporter, med fokus på måloppnåelse gjennom delmål, og stabile resultatindikatorer/styringsparameter som indikasjon på måloppnåelse over tid. Internkontrollhåndboken som digital løsning via intranett tilpasset mobiltelefon, brukes aktivt.

HMS

NDR har som eget overordnet mål å være en bærekraftig og utviklingsorientert organisasjon, og herunder sikre et trygt, godt og inkluderende arbeidsmiljø. Vårt HMS-arbeid er basert på faste løpende rutiner knyttet til Arbeidsmiljølovens krav om et systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheten.

NDR er tilknyttet profesjonell aktør på leveranse av bedriftshelsetjenester som bistår oss i vårt HMS-oppfølgingsarbeid. Vi har et aktivt arbeidsmiljøutvalg (AMU), noe som sikrer tett og god oppfølging på et tidlig stadium. Det gjennomføres årlige vernerunder og opplæring i brannslukking og førstehjelp. Avvik og oppfølging av disse rapporteres fast til AMU.

Personal- og organisasjonsmessige forhold

Årsverk

År	AE m/dir. og stab	NKS	PA	NPS	Totalt
2020	12,0	25,1	16,6	3,9	57,6
2021	12,0	27,3	15,7	3,3	58,3
2022	12,1	27,3	17,7	3,2	60,3
2023	10,6	25,2	18,7	4,1	58,6

AE=Administrasjon- og eiendomsavdeling, NKS= Nasjonalt kompetansesenter for verneverdige bygninger i stein, PA=Publikumsavdeling og NPS=Nasjonalt Pilegrimssenter

Årsverk rapportert for 2020-2022 iht. PM-2019-13: Definisjon av utførte årsverk. Det betyr at det er gjort fratrekk for fravær som er søkt/godkjent av arbeidsgiver, herunder egen- og sykemeldinger. Det er ikke gjort fratrekk for ferie, avspasering mv. Alle ansatte er med, unntatt innleide arbeidstakere, pensjonistlønn og lærlinger. Tall er hentet fra DFØs Innsikt for HR og lønn.

Lærlinger

NDR har i 2023 hatt en lærling i blyglasshåndverkerfaget. NDR skal videreutvikles om lærebedrift. Det er satt i gang et arbeid med sikte på å ta inn lærlinger i flere fag enn de tradisjonelle håndverksfagene.

Sykefravær

Sykefraværet i 2023 var 11%. Det er en økning i det legemeldte sykefraværet. Det jobbes planmessig og godt med oppfølging.

Likestilling

NDR arbeider aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering iht. likestillings- og diskrimineringsloven. Lovens aktivitetsplikt, i fire trinn, innebærer å undersøke risiko for diskriminering eller andre hindre for likestilling, herunder kartlegge kjønnsfordeling, lønn fordelt på kjønn, ufrivillig deltid, andel midlertidig ansatte og andel i foreldrepermisjon. Videre analysere årsaker til evt. identifiserte risikoer, iverksette tiltak som er egnet til å motvirke dette og vurdere resultatet av arbeidet.

NDR utfører sin aktivitetsplikt gjennom årlig oppfølging av handlingsplan for likestilling som ble revidert i 2022, herunder innarbeidede tiltak, rutiner, prosedyrer og system knyttet til rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, utviklingsmuligheter og tilrettelegging. I tillegg vises det til gjeldende IA-avtale som grunnlag for arbeidet og verktøy for inkluderende og mangfoldig arbeidsliv, og NDRs jevnlig medarbeiderundersøkelser med tilhørende oppfølgingsprosesser og handlingsplaner.

Virksomhet	Kjønnsbalanse (oppgis i antall)		Midlertidig ansatte (oppgis i antall)		Foreldrepermisjon (oppgis i gj.sn. antall uker)		Deltidsansatte (oppgis i antall)		
	K	M	K	M	K	M	K	M	
Nidaros domkirkes Restaureringsarbeider		34	30	1	1	10	0	7	3

	Antall (N)	Menn	Kvinner	Lønn ¹
Totalt i Nidaros domkirkes restaureringsarbeider inkl. midl. ansettelser	66	31	35	98 %
Toppledere	1	1	0	
Avdelingsdirektører	3	2	1	92 %
Fagdirektører	1	0	1	
Seniorrådgivere	7	1	6	101 %
Rådgivere	6	1	5	100 %
Seniorkonsulenter	2	1	1	95 %
Førstekonsulenter	4	1	3	100 %
Restaureringsteknikkere	20	16	4	98 %
Ufrivillig deltid	0	0	0	
1 Tallene i kolonnen viser kvinners gjennomsnittslønn i pst. av mennenes gjennomsnittslønn.				

NDR legger ved rekruttering vekt på å få en balansert kjønns- og aldersfordeling innenfor de ulike stillingsgruppene og rekruttere fra hele befolkningen, også internasjonalt, noe som bidrar til et mangfoldig og utviklende arbeidsmiljø. Kjønnsbalansen ved NDR er god for virksomheten sett under ett. Det er ønskelig å rekruttere flere menn til Publikumsavdelingen og flere kvinner til verkstedene ved NKS. NDR har over tid hatt meget lav turnover og det har derfor vært små endringer. Både i 2022 og 2023 har det vært flere nyansettelser.

NDR har fokus på lønnsvilkår og likelønn, og oppfølging av dette. Lønnsforskjeller mellom kjønnene avhenger også av ulike systemfaktorer, bl.a. ulik ansiennitet og ulike ansiennitetsopprykk i sentrale stillingskoder. De nevnte faktorene vil variere og kunne slå begge veier fra år til år, avhengig av sammensetning i personalgruppen. Lønnsoversikter er delt opp i stillingskoder-/grupper som sikrer oversikt og sammenheng på tvers av organisasjon, og inngår som grunnlag i planverk og lønnsforhandlinger i samarbeid med de ansattes representanter. Totalt sett ligger kvinners lønn noe under menns lønn.

Ufrivillig deltidsarbeid, hvor ansatte ønsker og er tilgjengelig for å jobbe mer, kartlegges bl.a. i medarbeidersamtaler. For NDR rapporteres dette å være en problematikk som er svært liten. Ved ledighet kartlegges interessen for utvidelse av stilling der dette lar seg praktisk gjennomføre, noe som særlig er aktuelt ved tilsetting av publikumsverter. NDR har hovedsakelig faste deltidsstillinger knyttet til den turnusbaserte formidlingstjenesten.

Midlertidige ansatte er i hovedsak sesongbaserte tilsetninger, til eksempel sommersesong med utvidet bemanning av guider og publikumsverter, tilkallingsvikarer og tidsbegrensede prosjektstillinger.

Det er tatt ut lite foreldrepermisjon ved NDR i perioden 2020-2022, noe som i hovedsak kan tilskrives alderssammensetningen i virksomheten.

Samfunnssikkerhet og beredskap

NDR sitt hovedansvar er å forvalte kulturhistoriske bygninger og nasjonalsymbol som Nidaros domkirke og Erkebispegården. Kulturdepartementet stiller i den forbindelse særskilte forventninger til NDRs arbeid knyttet til sikkerhet og beredskap. NDR ivaretar sitt ansvar gjennom planmessig og løpende drift, sikring, vedlikehold og restaurering. Alle bygg har brann- og innbruddssikring og adgangskontroll/overvåkning skjer gjennom låssystem, adgangskort og kameraer. NDR har døgnvakt gjennom egen driftsvaktordning og vaktelskap. I tillegg disponeres verktøy for varsling av samtlige ansatte på SMS/mobiltelefon via intranett, ved behov. Særskilte sikkerhetsrutiner er knyttet til Riksregaliene som vurderes løpende av Riksregaliekomiteen.

Det har vært jobbet sikkerhetsmessig og skadeforebyggende gjennom hele året, både med planlagte og fortløpende tiltak.

Det arbeides kontinuerlig med å ivareta og sikre god internkontroll innenfor informasjonssikkerhetsområdet og personvern, både internt og opp mot eksterne systemleverandører. I 2024 vil det bli gjennomført et helhetlig gjennomgang for å få utarbeidet en ny oppdatert ROS-analyse.

Øvrige oppdrag, forutsetninger og krav

Konsulentbruk

Bruken av konsulenter i NDR er relativt lav over tid, og svinger noe ut fra ulike periodiske behov. For 2023 viser regnskapet kr. 6,466 mill. mot kr. 6,187 mill. i 2022. Bruken av konsulenttjenester og muligheten for å redusere denne vurderes fortløpende ut fra behovsanalyser og vurderinger av om det er mulig å dekke behovet gjennom å bygge opp egen intern kapasitet og kompetanse. Konsulentbruken mht periodiserte spesialiserte tjenester, har de siste årene har stort sett gått inn mot konservatortjenester, brannteknisk rådgivning ved arrangementer, nye ikt-løsninger, bistand på ulike advokatkompetanse, organisasjons- og lederutvikling, visjons- og verdiprosess, navn- og merkevareprosess og profilanalyser rekruttering.

Når det gjelder kjøp av faste årlige tjenester kjøres IKT-drift og plattform via ekstern leverandør. Det er ikke kostnadmessig effektivt eller forsvarlig å ivareta eller utvikle dette ytterligere internt pga stor bredde og fart på utviklingen innen fagområdet, hensynet til informasjonssikkerhet og risikoen for langt større sårbarhet over tid. Videre er vi innen økonomiområdet knyttet til tjenesteleveranser fra Direktoratet for økonomiforvaltning (DFØ) når det gjelder regnskap og lønn.

Fra kommunikasjonsbransjen kjøpes det tjenester knyttet til utvikling og vedlikehold av nettsider, visuell utforming og trykking av materiell og noe filmproduksjon. I tillegg bruker NDR reklamebyråer for å kjøre digitale kampanjer og har abonnementer på medieovervåkning. NDR har ved årets slutt tre faste stillinger knyttet til kommunikasjons- og markedsarbeid.

Vurdering av muligheter for desentralisert arbeid

NDR har som oppgave å forvalte Nidaros Domkirke og Erkebispegården slik at disse bevares, utvikles og formidles som levende byggverk. Det ligger i svært liten grad til rette for at det kan utføres arbeid av vesentlig omfang fra andre steder enn i og i nærheten av NDR sine anlegg.

Kulturelt mangfold

For å sikre relevans og representativitet i kulturlivet arbeides det aktivt for å nå ut til nye grupper med våre tilbud. Formålet er å skape kunst- og kulturuttrykk av ypperste kvalitet som gjøres tilgjengelig for alle. NDR har sluttet seg til jubileumsplattformen for Nasjonaljubileet 2030 – Norge i tusen år. Denne bygger på en intensjon om å utvikle en samtale rundt hva Norge har vært, er og kan/bør være. Hvert år fram mot 2030 er det satt opp tema som på ulike måter gjenspeiler deler av Olavshistorien. Temaene brukes så til å diskutere Olavsarvens påvirkning gjennom historien, og hva den betyr for oss i dag. Eksempler på slike tema er «kulturmøte og endring», «migrasjon og identitet» samt «tilhørighet og fellesskap». I NDRs ambisiøse formidlingsplan legges rammen for publikumsarbeidet, også utover det som er knyttet til jubileet. Våre hovedmålsetninger frem mot 2031 er knyttet til begreper som makt og tro, demokrati og styresett. Med basis i formidlingsplanen og arbeidet med Nasjonaljubileet, er målet å skape et publikumstilbud som engasjerer, inkluderer og utfordrer. På denne måten søker vi å motvirke utenforskap og fremme toleranse. En viktig suksessfaktor for å lykkes med kulturelt mangfold er involvering av ulike aktører som selv representerer ulike kulturer og ulike verdsett. På den måten ønsker vi å kunne skape et publikumstilbud som er relevant og representativt.

Mangfold skal være en naturlig del av vår tilnærming i alt arbeid, og vi ønsker å legge til rette for en åpen dialog med publikum og inviterer alle inn i våre anlegg og dets historie.

Bærekraftsmål og klima- og miljøtiltak

NDR bidrar til flere av bærekraftsmålene, dette både i kraft av gjennomføringen av sitt oppdrag og gjennom tilpasninger i driften av sin virksomhet. Vårt samfunnsoppdrag, basert på våre overordnede mål, og driften generelt retter seg særlig inn mot to av FNs bærekraftsmål; mål 11.4 relatert til styrking av innsatsen for å verne og sikre verdens kultur- og naturarv og mål 12 herunder flere delmål knyttet til ansvarlig forbruk og produksjon, bl.a. bærekraftig forvaltning, miljøvennlig forvaltning av kjemikalier og alle former for avfall gjennom hele livssyklusen, redusere avfallsmengden og bærekraftige ordninger for offentlige anskaffelser. Videre er vi og knyttet til mål 4.4 relatert til det å øke antall unge og voksne som har kompetanse i yrkesfag og mål 17.6-17.7 knyttet til partnerskap mellom flere interessenter.

Nåværende klimautvikling, med villere og våtere klima, gjør det viktig å forberede bygningene på å «stå imot» denne belastningen.

Nasjonale klima- og miljømål er bla. knyttet opp mot kulturminner. NDRs medvirkning og bidrag til å nå klima- og miljømålene og bærekraftsaspektet i vid forstand, er som følger:

- Ivaretagelse og ny bruk av gamle bygg, herunder og ekstern oppdragsvirksomhet
- Fokus på å opprettholde og forske på middelalderhåndverket og ivareta dette som immateriell kulturarv (NDRs bygghytte med Unesco status)
- Tilstandskartlegging og revidering av vedlikeholds- og restaureringsplaner
- Egen kalkbrenning
- Satsing på lærlinger for å ivareta håndverkskompetanse for framtiden
- Inkluderende arbeidsliv, herunder også inkluderingsdugnad og likestillingsarbeid
- Løpende digitalisering gjennom de siste årene, herunder mindre papirbruk og bedre forvaltningsmessig utnyttelse av eksisterende ressurser
- Reduksjon i antall reiser, reisetid og reisekostnader jf. flere digitale møtepunkt
- Innkjøpsrutiner med miljømessig aspekt; internt og i obligatoriske statlige fellesavtaler
- Drifts- og eiendomsforvaltning i tråd med de høye krav som stilles til miljøsertifisering
- Omfattende utskiftning av lysarmatur og lyskilder
- Bruk av fjernvarme
- Nytt SD-anlegg og FDV-system
- Deltagelse i reiselivsfora hvor fokuset bl.a. er på bærekraftig turisme
- Formidling av kunnskap og opplevelser knyttet til vår unike kulturarv og nasjonalhelligdom på en måte som bevarer dets relevans for fremtiden, jf. ny formidlingsplan

- Fokus på lokale mattradisjoner og bruk av lokale produkter/mat gjennom våre restauratører, i ulike konsepter utviklet i samarbeid med NDR
- I pilegrimsarbeidets aspekter inngår bærekraft, kultur og miljø, bl.a. med fokus på frivillighet og livskvalitet/folkehelse. Det er og stort fokus på kapasitet og infrastruktur

Ledsagerbevis

Alle med ledsagerbevis, som kjøper billett til ordinær pris til NDRs arrangement/aktiviteter, får gratis billett for sin ledsager. Forutsetningen om tilbud ledsagerbevis er ikke formidlet NDRs tilskuddsmottakere, de regionale pilegrimssentrene, da pilegrimsvandring er gratis.

V VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER

Av forhold i og utenfor virksomheten som kan innvirke på virksomhetens evne til å løse samfunnsoppdraget på sikt, står et forhold sentralt; å beholde den særskilte håndverkskompetansen innenfor de kulturhistoriske restaureringsfagene som er samlet i NDR. For å kunne opprettholde og utvikle posisjonen som nasjonalt kompetansesenter for verneverdige bygninger i stein er det avgjørende for NDR å beholde denne kompetansen. Målet er å sikre et tilstrekkelig antall gode fagfolk for å bevare de kulturhistoriske håndverksfagene i et langsiktig perspektiv, og med det kunne bevare den immaterielle kulturarven og sikre Norges mest betydelige kulturminner, Nidarosdomen og Erkebispegården. Dette forsterkes ytterligere av Bygghytas UNESCO status gjennom innskriving på UNESCOs liste over god bevaringspraksis av immateriell kulturarv. Med en bevisst satsing på lærlinger, er målet å sikre etterveksten til våre håndverksfag på sikt.

Virksomheten har over år arbeidet med å sikre leveranse av riktig steinkvalitet til ulike behov. Nytt steinbrudd åpnet i 2021 og NDR har med dette fått dekt sitt behov fremover.

Med en stadig eldre bygningsmasse står store vedlikeholdsprosjekter på agendaen i årene som kommer. Klimautviklingen, med villere og våtere klima, gjør det også desto viktigere å forberede bygningene på å «stå imot» denne belastningen fremover. Takene på Nidarosdomen er fra 1888 og 1928, langt over normert tid på 70 år, og det er betydelig risiko for at lekkasjene kan føre til skader på nytt lysanlegg og orgler m.m. Det er i tillegg et stort fokus på sikkerhetsmessige utfordringer, bla. knyttet til nedfall stein, hvor sikkerhetstiltak er intensivert og restaureringsområder omprioriteres i årene som kommer.

I pilegrimsarbeidet står tilpasning av kapasitet og utvikling av infrastruktur sentralt fremover. Likeså tydeliggjøring av pilegrimstilbudet og arbeidets organisering overfor både samarbeidspartnere og brukere. Langtidsplan for pilegrimsleden utfordrer både NDR, som koordinerende organ, og sentrale aktører i pilegrimsregionene mht. kapasitet, kompetanse, økonomi, samarbeid og differensiering av ledene. Dette for å kunne håndtere veksten i aktiviteten på en bærekraftig måte.

Utfordringene vi står overfor fremover gjør det viktig med kontinuerlig fokus på økt egeninntjening og utvikling av digital formidling. Videre står forarbeidet med fornyelse av utstillinger og uterom i Erkebispegården sentralt. Planer og tiltak for å øke egeninntjeningen realiseres i årene som kommer i takt med hva de økonomiske rammer tillater. I søken etter mer inntekter utfordres vi løpende på balansen mellom eksterne oppdrag og interne oppgaver på Nidarosdomen og i Erkebispegården, og balansen mellom ønske om flere besøkende og slitasjen det medfører. NDR har gjennom dyktige og engasjerte medarbeidere stor grad av måloppnåelse gjennom felles innsats og et sterkt fokus på å ivareta samfunnsoppdraget på en kvalitetsmessig god måte, samtidig som det prioriteres stramt faglig og økonomisk for å sikre helhetlig ivaretagelse på sikt.

NDRs langtidsplan har fokuset rettet mot Norges 1.000 års jubileum i 2030. Det er et mål at Nidaros domkirke og Erkebispegården da skal fremstå i en bygningsmessig stand og med et dagsaktuelt innhold som samsvarer med den viktige posisjonen byggverkene og området har og har hatt i historisk perspektiv.

VI ÅRSREGNSKAP

Ledelseskommentarer årsregnskap 2023

Formål

Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider (NDR) ble opprettet i 1869 og er et statlig forvaltningsorgan underlagt Kultur- og likestillingsdepartementet. NDR har som oppgave å forvalte Nidaros domkirke og Erkebisppegården slik at disse bevares, utvikles og formidles som levende byggverk. Forvaltningen skal foregå i samarbeid med brukerne, de berørte kirkelige instanser og antikvariske myndigheter. NDR skal også ivareta og utvikle det statlige pilegrimsarbeidet i samarbeid med regionale pilegrimssentre og lokalt næringsliv.

NDR fører regnskap iht. kontantprinsippet slik det går frem av prinsippnote til årsregnskapet. Årsregnskapet utgjør del VI i årsrapporten til Kultur- og likestillingsdepartementet.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt iht. bestemmelser om økonomistyring i staten. Årsregnskapet gir et dekkende bilde av NDRs disponible bevilgning, regnskapsførte utgifter og inntekter.

Vurdering av vesentlig forhold

I 2023 har NDR hatt til disposisjon en samlet bevilgning på kr 97 486 000 inkl. spesielle driftsutgifter under post 21 med kr 4 520 000 og tilskuddsforvaltningen under post 71 med kr 8 814 000, jf. bevilgingsrapporteringen og note A og B.

Regnskapstallene for 2023 viser et merforbruk under kap. post 032701 Driftsutgifter på kr 6 314 065 og merinntekter under kap. post 332701 Ymse inntekter på kr 6 161 527. Kap. post 032721 Spesielle utgifter har et mindreforbruk på kr 1 198 026 og det er mindreinntekter under kap. post 332702 Inntekter fra oppdrag på kr 1 148 186. Samlet viser NDRs regnskapstall for 2023 et merforbruk på kr 102 698.

Artskontorrapporteringen viser at rapporterte utgifter til lønn og drift, inkl. investerings- og finansutgifter, summerte seg til kr 93 788 000 mot kr 85 959 000 i 2022. Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter beløp seg til kr 50 781 000 mot kr 45 755 000 i 2022. Det ble i 2023 utbetalt kr 39.370.740 til driftsutgifter, mot kr 40 204 000 i 2022. Nedgangen i driftsutgifter må ses i sammenheng med at det i 2023 er registrert utbetalt kr 3 636 052 til investeringer mot kr 0 i 2022.

Utbetalinger av tilskudd til regionale pilegrimssentre utgjør kr 8 814 000

Mellomværende med statskassen utgjorde pr. 31.12.23 kr 680 165. Oppstillingen av artskontorrapporteringen viser hvilke eiendeler og gjeld som mellomværende består av. Endring i avsatt pensjonspremie til Statens pensjonskasse fra 2022 til 2023 skyldes endring i NDRs rutiner for regnskapsføring av pensjonspremien. I mellomværende inngår også manglende innbetaling fra kontant omsetning i butikken ved Nidarosdomen. Ved en feil ble ikke disse midlene innbetalt på før i 2024.

Tilleggsopplysninger Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider. Årsregnskapet for 2023 er ikke ferdig revidert pr. dags dato. Revisjonsberetningen antas å foreligge i løpet av 2. kvartal 2024.

Trondheim, april 2024

Marte Løvik
Styreleder

Björgvin Thorsteinsson
Direktør

Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskap for Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider (NDR) er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av desember 2022 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret.
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret.
- c) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet.
- d) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp.

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "*Netto rapportert til bevilgningsregnskapet*" er lik i begge oppstillingene.

NDR er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Konsernkontoordningen innebærer at alle innbetalinger og utbetalinger daglig gjøres opp mot virksomhetens oppgjørskontoer i Norges Bank. NDR tilføres ikke likviditet gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger NDR står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som NDR har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet NDR har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser NDR står oppført med i statens kapitalregnskap.

Artskontorrapporteringen

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Regnskapstall i bevilgnings- og artskontorrapportering med noter viser regnskapstall rapportert til statsregnskapet. I tillegg viser noten til artskontorrapporteringen *Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen* bokførte tall fra virksomhetens kontospesifikasjon i kolonnen *Spesifisering av bokført avregning med statskassen*. Noten viser forskjellen mellom beløp virksomheten har bokført på eiendels- og gjeldskontoer i virksomhetens kontospesifikasjon (herunder saldo på kunde- og leverandørreskonto) og beløp virksomheten har rapportert som fordringer og gjeld til statsregnskapet og som inngår i mellomværendet med statskassen.

NDR har innrettet bokføringen slik at den følger kravene i bestemmelser om økonomistyring i staten. Dette innebærer at alle opplysninger om transaksjoner og andre regnskapsmessige disposisjoner som er nødvendige for å utarbeide pliktig regnskapsrapportering, jf. bestemmelsene punkt 3.3.2, og spesifikasjon av pliktig

regnskapsrapportering, jf. bestemmelsene punkt 4.4.3, er bokført. Bestemmelsene krever blant annet utarbeiding av kundespesifikasjon og leverandørspesifikasjon. Dette medfører at salgs- og kjøpstransaksjoner bokføres i kontospesifikasjonen på et tidligere tidspunkt enn de rapporteres til statsregnskapet, og innebærer kundefordringer og leverandørgjeld i kontospesifikasjonen.

Oppstilling av rapporter

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2023							
Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling**	Regnskap 2023	Merutgift (-) og mindreutgift
0327	Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider	01	Driftsutgifter		84 152 000	90 466 065	-6 314 065
0327	Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider	21	Spesielle driftsutgifter		4 520 000	3 321 974	1 198 026
0327	Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider	71	Tilskudd til regionale pilegrimssenter		8 814 000	8 814 000	0
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	01	Nettoordning for mva i staten		0	3 578 611	
Sum utgiftsført					97 486 000	106 180 650	
Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Samlet tildeling**	Regnskap 2023	Merinntekt og mindreinntekt(-)
3327	Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider	01	Ymse inntekter		33 130 000	39 291 527	6 161 527
3327	Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider	02	Leieinntekter mv.		4 426 000	3 277 814	-1 148 186
5309	Tilfeldige inntekter	29	Tilfeldige inntekter		0	151 999	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift		0	6 362 855	
Sum inntektsført					37 556 000	49 084 195	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						57 096 456	
Kapitalkontoer							
60053301	Norges Bank KK /innbetalinger					50 185 961	
60053302	Norges Bank KK/utbetalinger					-106 994 693	
703884	Endring i mellomværende med statskassen					-287 724	
Sum rapportert						0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)							
Konto	Tekst				2023	2022	Endring
703884	Mellomværende med statskassen				-680 165	-392 442	-287 724

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter			
Kapittel og	Overført fra i fjor	Årets	Samlet tildeling
032701	3 128	81 024	84 152
032721	16	4 504	4 520
032771		8 814	8 814

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år					
Kapittel og post	Merutgift(-)/ mindre utgift	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastnings-fullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht. merinntektsfullmakt	Sum grunnlag for overføring	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
032701/332701	-6 314 065	-6 314 065	6 161 527	-152 538	0
032721/332702	1 198 026	1 198 026	-1 148 186	49 840	0
					0
Forklaring til bruk av budsjettfullmakter					
Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter					
NDR har fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 0327, post 01, mot tilsvarende merinntekter under kap. 3327, post 01.					
NDR har fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 0327, post 21, mot tilsvarende merinntekter under kap. 3327, post 02.					

Oppstilling av artskontorapporteringen 31.12.2023			
	Note	2023	2022
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	211 400	4 950 000
Salgs- og leieinnbetalinger	1	42 357 941	34 373 902
Sum innbetalinger fra drift		42 569 341	39 323 902
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	50 781 242	45 754 763
Andre utbetalinger til drift	3	39 370 740	40 203 541
Sum utbetalinger til drift		90 151 982	85 958 303
Netto rapporterte driftsutgifter		47 582 640	46 634 401
Investerings- og finansinntekter rapportert til			
Innbetaling av finansinntekter	4	-6	0
Sum investerings- og finansinntekter		-6	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til			
Utbetaling til investeringer	5	3 636 052	0
Utbetaling av finansutgifter	4	0	345
Sum investerings- og finansutgifter		3 636 052	345
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		3 636 058	345
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	8 814 000	8 385 000
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		8 814 000	8 385 000
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		151 999	114 520
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		6 362 855	5 659 364
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap.		3 578 611	3 100 816
Netto rapporterte utgifter på felleskapitler		-2 936 242	-2 673 067
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		57 096 456	52 346 678
Oversikt over mellomværende med statskassen			
Eiendeler og gjeld		2023	2022
Kontanter		56 150	0
Skyldig skattetrekk og andre trekk		-1 776 653	-1 590 354
Skyldige offentlige avgifter		95 065	1 210 110
Avsatt pensjonspremie til Statens pensjonskasse		-1 432 949	0
Differanser på bank og uidentifiserte innbetalinger*		2 378 221	-12 198
Sum mellomværende med statskassen	8	-680 165	-392 442
* I mellomværende inngår kontanter fra salg i butikken ved Nidarosdomen. Etter avtale skal en ekstern aktør hente kontanter fra butikksalg i en SafePay boks og overføre disse til virksomhetens arbeidskonto fortløpende. Kontantsalg fra 2023 er først overført til NDR sin konto i 2024.			

Note 1 Innbetalinger fra drift		
	31.12.2023	31.12.2022
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
	0	0
Sum innbetalinger fra gebyrer	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Tilskudd fra organisasjoner og stiftelser	211 400	4 950 000
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	211 400	4 950 000
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Salgsinntekt varer, avgiftspliktig	4 168 266	4 077 329
Billettsalg, avgiftspliktig	24 445 144	20 439 023
Salgsinntekt tjenester, avgiftspliktig	2 192 650	1 017 358
Restaureringsoppdrag, avgiftspliktig	3 330 422	2 111 341
Verkstedsoppdrag, avgiftspliktig	4 500	0
Salgsinntekt varer, avgiftsfri	1 480 902	1 022 086
Arkivavgift, avgiftsfri	2 001	3 000
Billettsalg, avgiftsfri	272 807	3 316
Salgsinntekt tjenester, avgiftsfri	40 000	10 000
Leieinntekt fast eiendom, avgiftspliktig	1 557 692	1 327 743
Leieinntekt fast eiendom, unntatt avgiftsplikt	2 694 871	2 230 789
Leieinntekter repr.lokaler, møterom mv, avgiftspliktig	1 251 360	1 249 555
Leieinntekter repr.lokaler, møterom mv, unntatt avgiftsolikt	895 925	862 150
Annen leieinntekt	21 403	20 213
Sum salgs- og leieinnbetalinger	42 357 941	34 373 902
<i>Andre innbetalinger</i>		
	0	0
Sum andre innbetalinger	0	0
Sum innbetalinger fra drift	42 569 341	39 323 902

Note 2 Utbetalinger til lønn		
	31.12.2023	31.12.2022
Lønn	41 004 320	37 063 845
Arbeidsgiveravgift	6 362 855	5 659 364
Pensjonsutgifter*	4 855 617	2 876 097
Sykepenges og andre refusjoner (-)	-2 475 957	-548 096
Andre ytelser	1 034 407	703 554
Sum utbetalinger til lønn	50 781 242	45 754 763
Antall utførte årsverk:	59	60
* Premiesatsen for arbeidsgiverandelen utgjorde i 2023 11,9 prosent (arbeidsgiverandel av pensjonspremien/pensjonsgrunnlaget i 2023 rapportert til SPK). For regnskapsåret 2022 utgjorde premiesatsen 12,1 prosent.		

Note 3 Andre utbetalinger til drift

	31.12.2023	31.12.2022
Husleie	3 755 752	3 510 676
Vedlikehold egne bygg og anlegg	5 989 347	7 948 212
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	0	0
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	6 984 691	7 618 161
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	133 040	32 463
Mindre utstyrsanskaffelser	3 043 851	3 211 370
Leie av maskiner, inventar og lignende	1 898 713	1 395 433
Kjøp av konsulenttenester	6 466 000	6 187 305
Kjøp av andre fremmede tenester	1 097 870	1 099 438
Reiser og diett	1 657 297	1 175 272
Øvrige driftsutgifter	8 344 179	8 025 210
Sum andre utbetalinger til drift	39 370 740	40 203 541

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2023	31.12.2022
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Inntekter fra eiendeler i selskap m.m	0	0
Salgssum ved realisasjon av verdipapirer	0	0
Renteinntekter	-6	0
Valutagevinst	0	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	-6	0
	31.12.2023	31.12.2022
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	0	345
Valutatap	0	0
Annen finansutgift	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	0	345

Note 5 Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer

	31.12.2023	31.12.2022
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende	24 293	0
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	344 782	0
Maskiner og transportmidler	1 255 316	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	2 011 661	0
Sum utbetaling til investeringer	3 636 052	0
Kontoklasse 4 ble ikke benyttet til regnskapsføring av investeringer i 2022		
	31.12.2023	31.12.2022
<i>Utbetaling til kjøp av aksjer</i>		
Kapitalinnskudd	0	0
Obligasjoner	0	0
Investeringer i aksjer og andeler	0	0
Sum utbetaling til kjøp av aksjer	0	0

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2023	31.12.2022
Tilskudd til kommuner	8 814 000	8 385 000
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	8 814 000	8 385 000

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2023	31.12.2023	
	Spesifisering av <u>bokført</u> avregning med statskassen	Spesifisering av <u>rapportert</u> mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler*	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0
<i>Sum</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Omløpsmidler			
Kundefordringer	1 130 811	0	1 130 811
Andre fordringer	0	0	0
Bankinnskudd, kontanter og lignende	56 150	56 150	0
<i>Sum</i>	<i>1 186 961</i>	<i>56 150</i>	<i>1 130 811</i>
Langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
<i>Sum</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-4 126 754	0	-4 126 754
Skyldig skattetrekk	-1 776 653	-1 776 653	0
Skyldige offentlige avgifter	-4 193	95 065	-99 258
Annen kortsiktig gjeld	2 030 711	945 272	1 085 439
<i>Sum</i>	<i>-3 876 889</i>	<i>-736 315</i>	<i>-3 140 573</i>
Sum	-2 689 928	-680 165	-2 009 763